

Procesul de reintegrare a țării în mod pașnic din perspectiva securității umane și a Agendei Femeile, Pacea și Securitatea

*Cristina LESNIC,
Ex-Viceprim-ministră pentru reintegrare,
Expertă în domeniul securității și gender*

MATERIALUL ESTE ELABORAT ÎN CONTEXTEL PROIECTULUI „CAMPANIA DE INFORMARE PRIVIND OBIECTIVELE POLITICILOR DE SECURITATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA” IMPLEMENTAT DE PLATFORMA PENTRU INIȚIATIVE DE SECURITATE ȘI APĂRARE (PISA) ȘI SUSTINUT DE CENTRUL DE LA GENEVA PENTRU GUVERNAREA SECTORULUI DE SECURITATE (DCAF), ÎN CADRUL PROIECTULUI „CONSOLIDAREA GUVERNĂRII SECTORULUI DE SECURITATE ÎN MOLDOVA”, FINANȚAT DE SUECIA.

Conștientizarea și interesul civic pentru soluționarea conflictului transnistrean și procesul de reintegrare a țării în mod pașnic necesită să fie revitalizate, or indiferența față de un interes național reprezintă o responsabilitate comună. Punctul de plecare pentru o reglementare politică cuprinzătoare și durabilă a conflictului transnistrean o constituie promovarea culturii de securitate umană și comunitară, încadrate într-o viziune pragmatică, orientată spre o schimbare reală și raportată la realitățile din Republica Moldova.

Conflictul transnistrean și imposibilitatea statului de a interveni pe teritoriul necontrolat efectiv de către autoritățile constituționale reprezintă impedimente pentru asigurarea respectării drepturilor omului. Încălțări grave ale drepturilor omului în regiunea transnistreană sunt atestate frecvent în rapoarte naționale și internaționale. Rapoartele Avocatului Poporului [1] atestă mai multe direcții unde drepturile omului sunt o povară grea pentru a fi reabilite: libertatea de circulație, înrolarea forțată în structurile ilegale ale autorităților de facto din regiunea transnistreană, libertatea individuală și siguranța persoanei, libertatea de exprimare, libertatea de gândire și conștiință. Astfel, lipsa unor măsuri proactive pentru documentarea, prevenirea, investigarea și sensibilizarea societății ar reduce din răspunsul consolidat pentru diminuarea și atenuarea consecințelor negative.

După 1992 până în prezent, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat 51 de violări ale drepturilor și libertăților omului provenite din regiunea transnistreană. În cele 51 de cazuri împotriva Republicii Moldova și Federației Ruse, Federația Rusă a fost condamnată pentru toate 51, pentru încălcarea drepturilor omului, iar în 5 cazuri, și Republica Moldova a fost declarată responsabilă de rând cu Federația Rusă.

De-a lungul timpului, Republica Moldova a oscilat între Est și Vest, iar politicile de reintegrare a țării au cunoscut diferite

perioade mai active sau mai puțin active. Actualmente, nu doar condițiile de securitate și geopolitică sunt într-un proces continuu de schimbare, dar și obiectivele politice și de securitate în raport cu Republica Moldova și conflictul transnistrean s-au schimbat. Astfel, formatul de reglementare a diferendului transnistrean „5+2” nu este funcțional, predictibilitatea procesului de reglementare rămâne incert, iar spațiul de comunicare cu privire la soluționarea conflictului transnistrean este invadat de propagandă și amenințări hibride. Pe agenda securității internaționale, o atenție sporită este focalizată pe spațiul Europei de Sud-Est, în special cel din vecinătatea cu Uniunea Europeană.

Discuțiile incerte cu privire la sincronizarea procesului de integrare europeană cu cel de reintegrare a țării în vederea soluționării conflictului transnistrean constituie o provocare și o oportunitate. Populația din regiunea transnistreană care constituie în mare parte, de jure, cetățeni ai Republicii Moldova, necesită a fi informați corect și din surse credibile cu privire la viziunea Chișinăului asupra procesului de reintegrare a țării și asigurarea unei păci durabile și sustenabile, aplicând principiul internațional „A nu dăuna” (Do not harm).

Pentru o viziune holistică și credibilă în contextul apropierei celor două maluri ale Nistrului, cetățenii moldoveni din stânga Nistrului nu trebuie izolați, or aceștia trebuie să fie informați despre beneficiile procesului de reintegrare a țării în mod pașnic și să contribuie la construirea și consolidarea păcii. Această comunicare este importantă pentru a informa din prima sursă referitor la modul în care reintegrarea sau soluționarea conflictului va schimba societatea, or acest teren trebuie pregătit apriori.

De-a lungul celor 32 de ani de reglementare a conflictului transnistrean, de facto, între cele două maluri ale Nistrului s-au format discrepanțe diferite cu privire la modul de viață, accesul la servicii medicale și sociale, accesul la educație și altele.

Geneza conflictului transnistrean, concentrându-se pe percepțiile publice din interiorul și din afara Moldovei și pe un proces de reglementare care până în prezent nu are o soluție finală politică cuprinzătoare, a devenit din perspectiva securității regionale un interes și mai mare după evenimentele de agresiune a Federației Ruse în Ucraina la începutul anului 2022. Prin consecință, conflictul transnistrean este o sursă de dezinformare promovată de liderii mișcării secesioniste, care a cunoscut noi accente în urma

[1] Raportul Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în Republica Moldova. https://old2.ombudsman.md/wp-content/uploads/2023/06/Raport-DO_net_machetat.pdf

invaziei asupra Ucrainei sau datorită unor crize umanitare [2].

Avocatul Poporului din Republica Moldova nu are acces direct pentru monitorizarea cazurilor persoanelor ținute ilegal în detenție de regimul nerecunoscut de la Tiraspol [3]. Potrivit declarațiilor oficialilor instituției, Oficiul Avocatului Poporului nu are acces în cele peste 44 de locuri privative de libertate din regiune [4].

Orice proces de reintegrare implică costuri, eforturi umane, strategii de lucru și instrumente de comunicare. În pofida existenței unui număr enorm de studii, publicații și informații despre conflictul transnistrean, chestiunea costurilor suportate de către părțile în conflict, precum și despre beneficiile reciproce, posibile în urma reglementării relațiilor economice și a conflictului în general, sunt deocamdată puțin studiate [5].

Indiferent de faptul dacă subiectul privind reintegrarea țării nu este popular în sondajele de opinie publică, importanța și impactul soluționării acestui diferend va avea un impact în mod diferit și disproporționat asupra bărbaților, femeilor, copiilor. Evaluarea necesităților, nevoilor și așteptărilor, precum și pregătirea unui dialog civilizată orientat spre oameni și dezvoltarea integrată economică, socială și a drepturilor omului, sunt elemente vitale pentru o soluție pașnică de reglementare a diferendului transnistrean. În aceste condiții, o politică consecventă trebuie să fie implementată într-un mediu de comunicare bazat pe încredere și un cadru de rezultate.

La 30 de ani de la semnarea Acordului moldo-rus din 21 iulie 1992 constatăm că Zona de

[2] Roșu V. Disinformation Muddles Transnistrian Conflict Resolution, Institute for War and Peace Reporting, 26 August 2020. <https://iwpr.net/global-voices/disinformation-muddles-transnistrian-conflict-resolution>

[3] Laboratorul pentru analiza conflictului transnistrean. <https://centers.ulbsibiu.ro/ccsprise/lact/alexandru-zubco-seful-directiei-prevenirea-torturii-la-oficiul-avocatului-poporului-dupa-inceperea-razboiului-din-ucraina-constatam-ca-respectarea-drepturilor-omului-in-regiunea-transnistreana-est/>

[4] Ibidem, Interviu, Alexandru ZUBCO – șeful Direcției prevenirea torturii la Oficiul Avocatului Poporului: După începerea războiului din Ucraina, constatăm că respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană este în regres constant, publicat în data de 03/06/2022

[5] Gorelova E., Selari G, Costurile Conflictului transnistrean și beneficiile soluționării lui (Chișinău: CISR, 2009). <http://www.cisr-md.org/pdf/Report%20ROM%20Master%20Draft%20VEG.pdf>.

Securitate, creată pentru a despărți forțele aflate în conflict armat, nu este demilitarizată și nu este o zonă sigură [6]. Demilitarizarea regiunii transnistrene este una dintre prioritățile politicii de securitate și o componentă sine qua non pentru procesul de reintegrare pașnică. Fluidizarea unor procese trebuie să creeze un context favorabil, sigur și irevocabil pentru un control efectiv în stânga Nistrului a autorităților constituționale.

Consecvent, scopul unui proces de reintegrare în mod pașnic nu este doar de a asigura inițierea măsurilor de consolidare a încrederii, ci și de a se asigura că acestea sunt durabile. Un rol activ în monitorizarea eficacității acestor măsuri aparține societății civile, care ar fi trebuit să producă rapoarte alternative ce ar stimula și ar încuraja ca actorii guvernamentali să fie mai activi și mai responsabili în actul de guvernare.

Soluțiile sau punctele de vedere care erau discutate pînă la începerea războiului în Ucraina din partea Federației Ruse sunt învechite. Nevoile fundamentale, valorile diferite, percepțiile, interesele diferite și resursele pot influența asupra soluționării conflictului transnistrean.

Cu suportul UN Women din Republica Moldova, o platformă viabilă a Consiliului Consultativ pentru Consolidarea Păcii a fost constituită din reprezentantele societății civile de pe ambele maluri ale Nistrului. Această platformă consultativă oferă spațiu de dialog și interacțiune pentru a veni în sprijinul populației care se confruntă cu probleme cotidiene survenite dintr-un conflict nesoluționat.

Situația din jurul regiunii transnistrene continuă să fie tensionată, iar Consiliului Consultativ pentru Consolidarea Păcii a menționat că aceasta reprezintă o alternativă de a readuce vocea cetățenilor și necesităților acestora în atenția autorităților de la Chișinău și a părților în procesul de negociere a conflictului transnistrean.

În aceste circumstanțe volatile, o reglementare politică cuprinzătoare și durabilă a conflictului transnistrean implică analiza conflictului și sensibilitatea la conflict încadrate într-o viziune pragmatică, orientată spre o schimbare reală și

[6] Bumbac E. 30 de ani de la semnarea Acordului moldo-rus din iulie 1992 și situația internațională actuală, <https://centers.ulbsibiu.ro/ccsprise/lact/eduard-bumbac-30-de-ani-de-la-semnarea-acordului-moldo-rus-din-iulie-1992-si-situatia-internationala-actuala/>

raportate la realitățile din Republica Moldova. Această soluție politică trebuie să fie elaborată și oferită de Chișinău, în condiții ce țin, pe de-o parte, de interesele strategice și de securitatea țării, iar pe de altă parte, de parcursul pro-european și de dezvoltarea țării, în vederea stopării perpetuării violării drepturilor omului și creării unui spațiu juridic comun social și de securitate pentru toți cetățenii Republicii Moldova.

Promovarea culturii de securitate umană și comunitară constituie punctul de plecare pentru o reglementare pașnică.

Pe fundalul acestor evoluții, securitatea umană și cea comunitară trebuie să fie compromisul, iar interacțiunea cu oamenii să nu permită ca lipsa de comunicare și acțiunile întreprinse în vederea perspectivei de integrare europeană să fie trunchiate sau interpretate drept mituri.

În contextul evoluțiilor geopolitice din Ucraina, problematica transnistreană a dobândit o importanță și valență deosebit de valoroasă în regiune, pentru neadmiterea escaladării situației într-un conflict real. Vigilența față de interferența terților în problematica transnistreană trebuie să fie una reală, pragmatică și prin acțiuni concrete în vederea evitării unor incidente critice, utilizate în consecință pentru a desemna o nouă realitate geopolitică în regiune.

În concluzie, știati că?

- Doar două femei au fost implicate în procesul de reglementare a conflictului transnistrean în calitate de negociatoare, și doar o singură femeie este în calitate de Reprezentant special al Președintelui în exercițiu al OSCE pentru egalitate de gen, începând cu 2021;
- Comisia specială de monitorizare și control parlamentar asupra realizării politicii de reintegrare a Republicii Moldova a fost creată în anul 2022 [7];
- Avocatul Poporului a solicitat Consiliului Europei instituirea unui mecanism special de monitorizare a drepturilor omului în regiunea transnistreană;

[7] Hotărârea Parlamentului Nr. 265/2022 din 15.09.2022 pentru modificarea articolului 1 din Hotărârea Parlamentului nr. 165/2021 cu privire la constituirea Comisiei parlamentare speciale de monitorizare și control parlamentar asupra realizării politicii de reintegrare a Republicii Moldova <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=BRfTGRN%2blzl%3d&tabid=85&mid=487&language=ro-R>

- Programul activităților de reintegrare a țării anual sprijină financiar din bugetul de stat al Republicii Moldova comunitățile din regiunile/localitățile aflate în Zona de Securitate;
- Cetățenii moldoveni din stânga Nistrului sunt arondați și pot avea acces la servicii medicale în centrele de sănătate din dreapta Nistrului;
- Orice persoană care se află în dificultate în Zona de Securitate sau îi sunt încălcate drepturile sale, poate apela la Comisia Unificată de Control;
- Excluderea femeilor din procesele de negociere și mediere pentru pace fac ca acordurile de pace să fie mai puțin durabile.

Bibliografie

1. Barometrul Opiniei Publice, Sondaj. CBS-Axa Research, 2023. https://ipp.md/wp-content/uploads/2023/09/BOP_08.2023.pdf
2. Hotărârea Parlamentului Nr. 265/2022 din 15.09.2022 pentru modificarea articolului 1 din Hotărârea Parlamentului nr. 165/2021 cu privire la constituirea Comisiei parlamentare speciale de monitorizare și control parlamentar asupra realizării politicii de reintegrare a Republicii Moldova
3. Raportul Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în Republica Moldova. https://old2.ombudsman.md/wp-content/uploads/2023/06/Raport-DO_net_machetat.pdf
4. Laboratorul pentru analiza conflictului transnistrean, <https://centers.ulbsibiu.ro/ccsprise/lact/alexandru-zubco-seful-directiei-prevenirea-torturii-la-oficiul-avocatului-poporului-dupa-inceperea-razboiului-din-ucraina-constatam-ca-respectarea-drepturilor-omului-in-regiunea-transnistreana-est/>
5. Interviu, Alexandru Zubco – șeful Direcției prevenirea torturii la Oficiul Avocatului Poporului: După începerea războiului din Ucraina, constatăm că respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană este în regres constant, publicat în data de 03/06/2022
6. Bumbac E. 30 de ani de la semnarea Acordului moldo-rus din iulie 1992 și situația internațională actuală. <https://centers.ulbsibiu.ro/ccsprise/lact/eduard-bumbac-30-de-ani-de-la-semnarea-acordului-moldo-rus-din-iulie-1992-si-situatia-internationala-actuala/>
7. Gorelova E., Selari E. Costurile Conflictului transnistrean și beneficiile soluționării lui (Chișinău: CISR, 2009). <http://www.cisr-md.org/pdf/Report%20ROM%20Master%20Draft%20vEG.pdf>
8. Transnistrian Conflict: Origins and Main Issues", OSCE, n.d., <https://www.osce.org/files/f/documents/4/3/42308.pdf>
9. Roșca V. Disinformation Muddles Transnistrian Conflict Resolution, Institute for War and Peace Reporting, 26 August 2020. <https://iwpr.net/global-voices/disinformation-muddles-transnistrian-conflict-resolution>